

Regeren is ook achteruit zien

Er zijn veel activiteiten georganiseerd rondom de viering van het 900-jarig bestaan van de gemeente De Bilt. Eén van activiteiten was de vervaardiging van een speciaal boek waarbij vroegere en huidige gemeentebestuurders optraden als gelegenheidsauteurs. Tijdens de feestelijke bestuurdersontmoetingsdag in het gemeentehuis op 23 maart 2013, werd het eerste exemplaar aan burgemeester Arjen Gerritsen gepresenteerd. Het werd een rijk geïllustreerd en kleurrijk tijdsdocument over de recente gemeentelijke historie van maar liefst 230 pagina's. Het boek ligt in de bibliotheken (ook die van De Historische Kring) en op het gemeentehuis ter inzage.

Het boek kreeg de veelzeggende titel mee *REGEREN is... ..ook achteruit zien!* Het boek was louter bedoeld voor bestuurders van toen en nu, vandaar dat het niet te koop is in de boekhandel. Daardoor bleef de publiciteit nogal beperkt. De inhoud van het boek geeft echter een aardig inkijkje in het denken van zo'n tachtig (oud-)bestuurders die medewerking verleenden aan de totstandkoming van het boek. Met dit artikel wil ik daarom een impressie geven van de rijk geschakeerde inhoud. Ik houd daarbij de volgorde van het boek aan. De gemaakte keuzen voor de teksten en de illustraties zijn nauwelijks objectief te noemen. Het zijn slechts – wellicht arbitraire – keuzen, bedoeld om de sfeer te schetsen, het boek als geheel is te veelomvattend om in één artikel alles te benoemen. In het kader van dit artikel leek me het noemen van partijen en/of de tijdsduur dat men bestuurder was, niet relevant. Ik noem slechts enkele 'krenten uit de pap'. De ingrediënten voor de inhoud van het boek (en als afgeleide daarvan voor dit artikel) zijn, zoals gezegd, aangereikt door de (oud-)bestuurders.

Voorbeelden van bestuurlijke tradities en symbolen

Het boek bevat, behalve de bijdragen van de (oud-) bestuurders, ook nog andere interessante informatie die toegesneden is op de huidige gemeente De Bilt en de vroegere gemeenten Maartensdijk, Achttienhoven en Westbroek.

Daarnaast wordt ingegaan op wetenswaardigheden als bijvoorbeeld:

- * de wordingsgeschiedenis van de gemeente,
- * het ambtskostuum van de burgemeester,
- * gemeentehuizen en gemeentewapens,
- * ambtsketens, het ambtsgebed,
- * gemeentelijke decoraties,
- * stedenbanden met Coesfeld, Miescisko en Gakpé.

Niet ineens is deze gemeente voor den dag gekomen

Niet ineens en op papier is deze gemeente voor den dag gekomen, maar zij is uit vaste grondslagen ontwikkeld geworden en ontwikkelt zich nog dagelijks. Hare grondslagen liggen in de oudheid, in de gewoonten, de gebruiken, de instellingen en de wetten, van onze vaders in de loop der eeuwen geërfd.

Het boek vangt aan met de voorgaande diepzinnige woorden van Gijsbert Karel Graaf van Hoogendorp, inspirator van de grondwet 1814 én (als symbool van het begin van De Bilt) een fraaie tekening uit de

Universiteitsbibliotheek Leiden van de abdijs van Oostbroek, zoals tekenaar Jan de Beijer zich het klooster voorstelde.

Al bladerend door het boek...

In het voorwoord zegt de burgemeester onder meer dat 'iets waar sommigen bij staan te juichen, dit door anderen juist wordt betreurd'. Daarbij refereert hij mede aan de beleidsbeslissing van de gemeentelijke herindeling, de fusie tussen Maartensdijk en De Bilt in 2001. Maar met groot optimisme stelt hij vast dat de inwoners van de voormalige gemeenten naar elkaar zijn toegegroeid.

Op het parkeerterrein van Jagtlust bevond zich vanaf de Middeleeuwen een kloosterboerderij, die in de jaren '70 is gesloopt. De oude leilinden (zie foto) vormen de laatste tastbare herinnering aan deze boerderij. Wie weet dat nog?

Oude leibomen.

Werkgroep Bestuurdersboek. V.l.n.r.: Joke Nederhof, Okke Pol, Anneke van Heertum, Alexander Tchernoff, Marcel Beesemer, Bernard Schut en Karel Beesemer.

Overpeinzingen van (oud-)bestuurders

De speciaal in het leven geroepen *Werkgroep Bestuurdersboek/Bestuurdersdag* heeft met veel genoegen mogen ervaren dat de oud-gemeentesecretaris Rob Bang van Maartensdijk nog heel veel interessante informatie over zijn voormalige gemeente wist aan te dragen.

Daar werd bij de samenstelling van het boek, met name bij de algemene onderwerpen, dankbaar gebruik van gemaakt. In zijn eigen bijdrage memoreert hij de complexiteit bij het tot stand brengen van een nieuw gemeentelijk organisatiemodel als gevolg van de herindeling in 2001. Hij blikt terug en stelt met genoegen vast dat het allemaal prima is verlopen en dat de reorganisatie

niet gepaard is gegaan met het ontslaan van ambtenaren.

Jannelies van Berkel-Vissers was griffier in De Bilt en zij is nu wethouder in Soest. Met een prijzenswaardige openhartigheid durft zij het aan om in haar bijdrage óók de kwalijke kanten van het bedrijven van gemeentepolitiek te belichten. Zij rept in dat verband over oude rekeningen vereffenen en persoonlijke antipathieën en zij laakt de onacceptabele scoringsdrift van vele lokale politici. Daarbij steekt zij de hand ook in eigen boezem, maar per saldo concludeert ze het volgende:

‘Als politici moeten we ons zelf eens wat minder belangrijk gaan vinden en het

politieke spel weer gewoon een eerlijk, onvervalst spel laten zijn, van gaan voor onze idealen, zonder te vergaande drang tot profilering'. Ze besluit met: 'Het kan ánders!'.

Voormalig raadslid Piet Bloemhoff geeft terugkijkend blijk van groot relativeringsvermogen.

Als kopje boven zijn bijdrage hanteert hij de woorden: 'Vol verbazing heb ik gelezen wat ik destijds allemaal gezegd heb'. Bloemhoff had voor zijn bijdrage bepaalde notulen van raadsvergaderingen nog eens doorgelezen. Met een knipoog naar de vaak gebezigde uitspraak dat raadsleden moeten besturen op hoofdlijnen, riep hij fijntjes nog even in herinnering:

'Uren konden we praten over harde of zachte vloerbedekking in scholen'.

Dat het hem als woordvoerder/voorvechter van zijn fractie niet lukte dubbel glas voor de Berg en Boschschool te bereiken, spijt hem tot op de dag van vandaag.

Weten hoe de politieke Biltse hazen lopen

Als er iemand is die wéét hoe de politieke Biltse hazen lopen is het wel Gerrit Bos. Dertig jaar was hij raadslid, waarvan twaalf jaar wethouder. Hij was intens betrokken bij de totstandkoming van het tegenwoordig nogal negatief in het nieuws zijnde winkelcentrum De Kwinkelier. Bos heeft er een onwrikbaar vertrouwen in dat het 'straks' na renovatie weer helemaal goed komt met dit winkelcentrum. 'De Kwinkelier

liep als een tierelier' koos Bos als kopje boven zijn bijdrage. Hij is ervan overtuigd dat het weer een aantrekkelijk winkelgebied gaat worden. Gerrit Bos was voordat hij wethouder werd bouwkundige van beroep en mede daardoor kon hij destijds de realisatie goed volgen.

'Toen De Kwinkelier werd opgeleverd gaf de projectontwikkelaar voor het college een diner in het befaamde restaurant 'De Hoefslag'. Hij had dus kennelijk genoeg verdiend aan dit werk', aldus Gerrit Bos.

Corrie van Brenk ging de politiek in vanwege het gebrek aan mogelijkheden voor de jeugd. Maartensdijk had woningbezit verkocht voor € 25 miljoen, dus er was geld zat.

Ze vond het verwijtbaar handelen van het college dat, zoals het college stelde, pal voor de herindeling een investering als een jeugdlocatie in Maartensdijk, niet zou zijn toegestaan. Van Brenk bestempelde dit als doorgestoken kaart. Dat was de reden dat ze opstapte. Na de herindeling, vond zij, hing Maartensdijk er maar een beetje bij. Daarom ging ze opnieuw de raad in.

De Maartensdijkse PvdA-fractie heeft de krachten gebundeld en gezamenlijk een bijdrage geleverd waarbij op degelijke wijze wordt ingegaan op de betekenis en ontwikkeling van het Noorderpark en het Landinrichtingsplan 1995. Rob Klaassen, Tineke Cramer en Odilia van der Bunt houden in hun bijdrage een warm pleidooi

voor een buitengebied met ruimte voor boeren, burgers en natuurvrienden. Dat alles is voortreffelijk onderbouwd met inzichtelijke tekeningen.

Wil Cornelissen was ooit raadslid in De Bilt voor de SP. Hij was leraar aan de Werkplaats Kindergemeenschap en een groot bewonderaar van Kees Boeke. Hij haalt smeuïge herinneringen op over de pacifist Kees Boeke die geen belasting wilde betalen omdat daarvan een deel naar defensie ging. Op een handkar zou hij toen van de school naar het politiebureau zijn vervoerd. Een andere anekdote van hem: 'Op een gegeven moment was een subsidieverzoek van de NVSH (Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming) aan de orde in de raad. Een CHU-raadslid vroeg toen aan de voorzitter: 'Wat is NVSH? Is het soms een muziekvereniging?'

Oud-burgemeester van Maartensdijk Peter Diepenhorst ging door de herindeling met prepensioen. Hij beschrijft de geschakeerdheid van het gebied van de huidige gemeente De Bilt en merkt daarbij op dat hij de aanduiding: 'Van Oostbroek tot Westbroek' een rake typering vindt. Het zal naar zijn idee moeilijk zijn een absoluut evenwicht te vinden tussen boerderijen en landelijk gebied, woonwijken en bebouwingsdichtheden. 'Het zal nooit tot ieders tevredenheid zijn'.

Het spoor nu eindelijk!

Het is niet verwonderlijk dat de huidige wethouder van onder meer Ruimtelijke Ordening, Arie Jan Ditewig in zijn bijdrage met trots de ondertunneling van het spoor aan de Soestdijkseweg én de komende ondertunneling Leijenseweg noemt. Beide werken zijn voor De Bilt van grote importantie. Hij beklemtoont terecht dat dergelijke grootse werken slechts dankzij de weg van samenwerking van velen tot stand kunnen komen. Dezelfde uitgangspunten gelden, zo merkt hij op, onverkort ook voor de komende ontwikkelingen van de locaties RIVM en de zogeheten Schapenweide.

Anne Doedens begint zijn bijdrage aldus: 'Er stonden twee Maartensdijkers in de hal en die wilden doorlopen naar de wethouder. Ik denk dat we ze dat wel af zullen leren', aldus een medewerker van de nieuwe

V.l.n.r.: Peter Diepenhorst (oud-burgemeester Maartensdijk), Arjen Gerritsen (burgemeester De Bilt) en Alexander Tchernoff (oud-burgemeester De Bilt).

gemeente De Bilt in januari 2001, kort na de herindeling. Doedens vervolgt 'bescheiden': 'Moeilijk kon hij voorzien, dat het juist Maartensdijkers waren, die leven brachten in de brouwerij van de nieuwe gemeente De Bilt (die beter Oost- en Westbroek had kunnen heten). Maar er groeiden nieuwe banden! 't Is nu levendiger en feller in de raad'.

Behalve het voorwoord dat Arjen Gerritsen schreef in zijn hoedanigheid als burgemeester, leverde hij ook een persoonlijke bijdrage aan. Zijn woorden laten zich lezen als een gedicht: 'De gemeente De Bilt is de wereld in het klein: zand, veen, verstedelijkt, rijkdom aan verenigingen, bedrijven en instellingen, betrokkenheid van inwoners, de weidsheid van het land, de villa's in Bilthoven, de vertrouwelijkheid van Maartensdijk, de enorme energie van onze zes dorpen. De prestaties van de ondernemers, mantelzorgers en sportbesturen, kunstenaars.

Gemeentebestuurders denken wel eens dat zij dat allemaal veroorzaken, maar zo is het niet. De samenleving genereert die beweging zelf en daar is geen overheid voor nodig. Een gemeente wordt niet gevormd door een zaal met raadsleden, een paar wethouders en een burgemeester'. 't Is de gemeenschap van mensen'.

Maarten Hoekstra leverde een beschouwend/relativerend verhaal aan. Hij noemde zijn PvdA de partij van

de *wereldverbeteraars*. Te beginnen in De Bilt. We waren opstandig en dat onzinnige handen schudden voor de raadsvergaderingen? Belachelijk! We moeten optimaal aandacht besteden aan het milieu en grenzen stellen aan de groei. Niks doortrekken van de Biltse Rading en geen spoorwegondertunneling. Het autoverkeer moeten we zoveel mogelijk belemmeren. De auto laten staan en de fiets op. Maar fijntjes merkt hij tevens op dat zijn fractie met de auto naar het gemeentehuis kwam...

Hartverwarmend zijn de woorden van de huidige gemeentesecretaris Ron Huijbregts. Doelend op de moeilijke financiële positie van de gemeente zegt hij: 'Waar problemen het grootst zijn, doen zich ook gemakkelijker oplossingen voor'. Kort na de herindeling kampte de nieuwe gemeente De Bilt met een begrotingstekort van maar liefst 14 miljoen euro.

Huijbregts bepleit het dorpse karakter te bewaren van het Bilthovense stationsgebied, maar merkt gelijktijdig op dat een gemeentesecretaris daar niet zoveel invloed op heeft.

Immers, een gemeentesecretaris functioneert slechts 'in de schaduw van de macht'.

Emmy Huitema schetst hoe onzeker ze als wethouder financiën begon. "t Gaat altijd om heel veel geld dat je nooit in 't echt ziet. In de jaren '90 - '98 stond De Bilt in

Gemeentehuis Jagtlust. Raadzaal 'op zolder'. Foto : 1971.

de top tien van gemeenten met de laagste OZB. Maar 't was daarna snel over toen de gemeente 9 miljoen minder kreeg uit het Gemeentefonds.

Het duale stelsel... ..valkuil voor veel wethouders!

Twee jaar na het invoeren van het duale stelsel sneuvelde 1/3 van alle wethouders, merkt de wethouder van Financiën, Kunst en Cultuur Bert Kamminga op. Met die opmerking schaart hij zich bij de vele gemeenteraadsleden die grote twijfels hebben over het duale stelsel.

Velen hebben de opvatting dat dit systeem niet adequaat functioneert. Het duale stelsel bestaat sinds 2001, daarbij is sprake van een scheiding tussen bestuur (burgemeester en wethouders) en controle op het bestuur (gemeenteraad). Deze stap is gemaakt om een duidelijk onderscheid aan te geven en de politiek opener en aantrekkelijker te maken. Daarbij is ook de mogelijkheid gemaakt om mensen die niet aan de verkiezingen hebben meegedaan te benoemen tot wethouder. Wethouders zijn niet langer tegelijkertijd lid van de raad.

Rens Kersten is een van de oudgedienden die tot op de dag van vandaag nog deel uitmaakt van de gemeenteraad. Hij was onder meer bestuurder van het inmiddels opgeheven Intergemeentelijk Samenwerkingsverband 'Het Woonwagenschap'. Behalve raadslid was Kersten als bestuurder bij tal van gemeentelijke non-profit instellingen betrokken, zoals de Biltse Sport Federatie, het Platform Respectvol Samenleven De Bilt, Het bestuur Stedenband met Coesfeld enz.

De vroegere Biltse gemeentesecretaris Bort Koelewijn is thans burgemeester van Kampen. Hij prijst de Biltse bomenschat en ons landschap en hij roemt het (vaak) bloemrijke taalgebruik van de raadsleden uit zijn Biltse periode. In zijn bijdrage citeert hij woorden van de raadsleden Karin Stadhouders, Paul Doucet, Simon Zwarts en Hendrik Jan Gorter.

Maria Limborgh schroomt niet om in haar bijdrage, naast plezierige herinneringen ,ook gebeurtenissen te memoreren die verdrietig stemmen. Ze doelt daarbij onder meer op de vele gemeentebestuurders die inmiddels zijn overleden. Maria was na haar afscheid als wethouder nog vele jaren voorzitter van het Comité Open Monumenten Dag (OMD). Voor haar inzet ontving zij de gemeentelijke Chapeau penning.

Plaatje uit de strip van Joris Mensink.

Als enige droeg Joris Mensink zijn bijdrage aan in de vorm van een meesterlijk vervaardigd stripverhaal. De laatste afbeelding laat Jagtlust bij nacht zien, terwijl de raadsvergadering maar voortduurt. Op het plaatje zie je Mensink in zijn auto langsrijden terwijl hij tevreden constateert: 'Heerlijk, ik op weg naar bed, terwijl zij nog stevig aan het vergaderen zijn'.

Okke Pol was in De Bilt respectievelijk gemeentesecretaris en griffier. Hij heeft de invoering van het duale stelsel intens begeleid. Enkele citaten uit zijn bijdrage:

- * Ons onderkomen werd het fractiehuis. Een mooie symboliek: dicht bij de raad, op gepaste afstand van het college en met toezicht vanuit de burgemeesterskamer'.
- * Vanuit de autonomie van de gemeenten bezien was het optreden van de provincie rondom het burgerinitiatief Maartensdijk buitenproportioneel. Een beduidende mate

Doortrekking van de Biltse Rading: De Biltse Rading zou op de Provinciale Weg/Nieuwe Weteringseweg (N234) uit komen.

aan populisme was hieraan niet vreemd.

* Het dualisme heeft aan de (te) hoge verwachtingen niet voldaan. De gemeenteraad is nog steeds meer lam dan leeuw.

Rake woorden draagt Natasja Steen aan wanneer ze kort maar krachtig schrijft: - Kleine zaken kunnen veel betekenen.

- Twitter, facebook is leuk, maar elkaar kunnen aankijken is béter!

Dat zij daarbij doelt op de steeds verdergaande digitalisering, ook bij het raadswerk, moge duidelijk zijn.

Oud-burgemeester van De Bilt Alexander Tchernoff is zeer kritisch over het functioneren van het lokale bestuur. Er worden teveel functies aan toegevoegd. De samenhang is zoek tussen taken en bevoegdheden. Het duale systeem is een mislukking. Tchernoff toont zich bezorgd over de verloedering van centrum Bilthoven en het waarschijnlijke verdwijnen van het RIVM. Dat het ziekenhuis Berg en Bosch failliet ging en Inventum de gemeente verliet, doet hem tot op de dag van vandaag nog pijn.

Steeds op hetzelfde aanbeeld blijven hameren

Toen mevrouw Van de Vrugt lid werd van de raad in 1970 waren de zeden anders dan tegenwoordig. Op de tafels stonden sigaren en sigaretten. Soms broeide het: de westelijke randweg doortrekken af niet? Bij het bestemmingsplan de Leijen sloeg de vlam in de pan. 'Het werd de meest opgewonden gemeenteraadsvergadering die ik ooit meemaakte.

De raadsvergadering duurde uren. Uiteindelijk 'nee'.

Achteraf: Als toen de randweg was doorgetrokken hadden we nu nooit de tunnel gekregen.

Wat is de betekenis van een raadslid? Hoe lang moet je wachten totdat een ingebracht idee eindelijk tot bloei komt? Lang, heel lang, maar je moet niet aflaten. Steeds op hetzelfde aambeeld blijven hameren. De sigaren en sigaretten zijn toch afgeschaft!'. Ook Ruud Woutersen is een van de raadsleden die zich zeer kritisch uit over het duale stelsel. Woutersen: 'Het contact met de burger is daardoor niet beter geworden. De burger houdt niet van veranderingen. Men wil alles graags dorps houden, toen met het centrumplan Maartensdijk, nú met de Stationsomgeving en De Kwinkelier. Het tegenwoordige werken met zogeheten klankbordgroepen werkt wel maar men denkt dat men mag meebeslissen, hetgeen niet zo is'.

Simon Zwarts werd ooit gekozen als landelijk politicus van het jaar. Openhartig bekennt hij dat hij stijf van de zenuwen stond toen hij als raadsoudste de burgemeester tijdens het VNG-congres moest vervangen. De hele dag was hij thuis, wachtend op een oproep om op te treden. Er gebeurde niets, de ambtenaren hadden alles keurig opgelost. In 1998 werd hij door het IPP genomineerd als beste politicus van het jaar. Kostelijk is zijn volgende anekdote: 'In 't begin werd nogal afwachtend gekeken naar mij als nieuweling. Een van de raadsleden merkte in mijn richting op dat ze niet zat te wachten op iemand met ideeën van honderd jaar geleden (GPV/RPF/SGP). Ik merkte toen op

dat mijn uitgangspunten al duizenden jaren oud waren en toch wel beproefd. Later is het allemaal goed gekomen en was er een goede sfeer'.

Karel Beesemer
coördinator bestuurdersboek:
REGEREN is... ..ook achteruit zien!
Vormgeving: Studio BEZEM, Almere
Druk: Parel Promotie BV, Groenekan

